

Quadrifolia

100 jaar KNNV Deventer

Afdeling Deventer Jaargang 31, nr. 1 – 2017

Van het bestuur

Het jubileumjaar is eindelijk aangebroken. Onze afdeling bestaat 100 jaar!

Mensen die ik niet allemaal ken, hebben deze afdeling laten bloeien. Veel mensen die ik wel ken, doen dat nog steeds! Denk aan alle werkgroepen, die actief zijn binnen de afdeling Deventer!

Het accent verschuift nu meer en meer van losse excursies naar de excursies van de werkgroepen. Bijna elke week is er wel een excursie van één van de werkgroepen. Elke keer worden er met deze excursies bijzondere en belangrijke ontdekkingen gedaan, zoals zeldzame mossen op de Oerdijk, zeldzame paddenstoelen in Nieuw Rande en zeldzame planten in de kilometerhokken en in de binnenstad van Deventer. Er is zelfs sprake van een blog over stadsplanten. Deze zult u binnenkort aantreffen op de website van de KNNV.

Kortom, na 100 jaar is deze afdeling springlevend! Met dank aan degenen die de afdeling hebben opgericht en in stand hebben gehouden en in stand houden! Wat een voorrecht om van al deze mensen te kunnen leren en zo de natuur te waarderen en een warm hart toe te dragen. In de toekomst is deze continuïteit belangrijk. Ook in het bestuur! We zijn al zo lang op zoek naar extra bestuursleden. Laat het ons weten als u belangstelling hebt!

In deze Quadrifolia leest u welke activiteiten we dit jaar in het kader van het jubileum organiseren. In de volgende Quadrifolia's volgt meer nieuws.

In de loop van het jaar zullen de 100 nestkasten voor de Gierzwaluwen worden opgehangen. De Gierzwaluwen zullen blij zijn met zoveel nieuwe huisvesting. Als ik Remco Daalder, de schrijver van het boek Gierzwaluwen, mag geloven, zijn deze vogels erg blij met nieuwe nestgelegenheid, omdat die in de natuur niet veel meer voor handen is. Ze zullen zeker van een groot aantal van de nestkasten gebruik maken. Ook Ronald Boerkamp zal hierover vertellen. We gaan het zien als ze in april Deventer en omgeving komen binnenvliegen. Houd de mail in de gaten voor de officiële plaatsing van de honderdste nestkast! De krant heeft belangstelling om hierover te schrijven en zal er bij zijn. De eerste 10 nestkasten zijn begin januari al geplaatst!

Naast natuurstudie is het sociale aspect van onze leden en oud-leden is ook zeer belangrijk. Dit kwartaal zijn er naast de excursies van de werkgroepen, vier gelegenheden om elkaar te ontmoeten bij een receptie, lezing of film met een hapje en een drankje. Op 14 januari starten we met een jubileumreceptie in de Lindeboom in Schalkhaar. Hier zullen Hans Grotenhuis en leden van de plantenwerkgroep een lezing houden. Op 2 februari zien we prachtige beelden van weidevogels in onze omgeving in de film van Henk Teunissen. Op 16 februari zien we elkaar bij de lezing van Ronald Boerkamp over Gierzwaluwen en op 23 maart bij de ALV met een lezing van Bien en Hein Hage over de paddenstoelennetwerkgroep en hun bijzondere waarnemingen.

Ik hoop velen van u bij deze gelegenheden te ontmoeten!

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur,

Nienke Dijkstra

Agenda

Jubileumbijeenkomst in de Lindeboom, Schalkhaar

- **Datum:** zaterdag 14 januari 2017.
- **Tijd:** van ca. 14.00 uur tot ca. 17.00 uur
- **Locatie:** restaurant en zalencentrum De Lindeboom, Lindeboomsweg 1a, Schalkhaar
- **Spreekers:** Hans Grotenhuis en leden van de plantenwerkgroep

Een speciale nieuwjaarsbijeenkomst ter gelegenheid van het 100- jarig bestaan dit jaar van onze afdeling voor leden, oud-leden en introducés.

Op deze middag vertelt Hans Grotenhuis over het langst lopende project van de KNNV-Deventer: 45 jaar de Slenk in Lettele: Hoe veranderde een stukje verdroogd bos langzaam in een waardevol vochtig natuurgebiedje. Daarna vertellen Gerrie Roetert, Henriëtte Zengers en David de Wit iets over de veelzijdige werkzaamheden van de plantenwerkgroep van KNNV/IVN-Deventer.

Daarnaast is er volop gelegenheid om bij te praten en herinneringen op te halen, dus neem a.u.b. fotoalbums, bijzondere herinneringen of voorwerpen mee met een verhaal erachter!

De KNNV trakteert die middag op koffie/thee met wat lekkers en twee drankjes. Verdere consumpties zijn voor eigen rekening.

Wilt u zich graag vooraf aanmelden voor deze bijeenkomst! Als u op de 14-de bedenkt dat u toch wilt/kunt komen bent u ook welkom zonder aanmelding!

Bij de Lindeboom is ruime parkeergelegenheid. Als u moeilijk op eigen gelegenheid kunt komen, laat het dan even weten, dan kunt u opgehaald en thuisgebracht worden.

U kunt zich aanmelden bij Klaske ten Grotenhuis (0575 471995 of ktengrotenhuis@kpnmail.nl) of Nienke Dijkstra (0636 209854 of dijkstra_nienke@hotmail.com).

Filmlezing: 'Weidevogels van ei tot vliegvlug' van Henk Teunissen

- **Datum:** donderdag 2 februari 2017
- **Tijd:** 20.00 uur
- **Locatie:** De Ulebelt, NME en Kinderboerderij, Maatmansweg 3, 7425 NC Deventer
- **Spreeker:** Henk Teunissen

Henk Teunissen heeft een voorlichtingsfilm gemaakt over 'weidevogels, van ei tot vliegvlug'. Hij heeft hierin vele facetten van dit proces gefilmd, zowel van kievit, grutto, scholekster, tureluur en wulp. Het is een mooie weergave van de voortplanting van onze steeds schaarser wordende weidevogels, maar ook van de gevaren en de noodzakelijke menselijke bescherming. De beelden worden afgewisseld met opnames van rupsen en vlinders en een aantal andere bijzondere waarnemingen.

Figuur 1 Grutto (Bron Vogelbescherming Nederland)

Lezing Gierzwaluwen door Ronald Boerkamp

- **Datum:** donderdag 16 februari 2017
- **Tijd:** 20.00 tot 22 uur
- **Locatie:** restaurant en zalencentrum De Lindeboom, Lindeboomsweg 1a, Schalkhaar
- **Spreeker:** Ronald Boerkamp

In 2013 hield Ronald Boerkamp al een enthousiaste lezing voor ons. Hij heeft veel bereikt voor de Gierzwaluw in de gemeente Olst-Wijhe. Het nieuwe gemeentehuis biedt o.a. veel nestgelegenheid voor de vogels door speciale gaten in de muur. Dit is maar één van de vele voorbeelden hoe nestplekken kunnen worden gemaakt.

Begin mei verschijnen de donkere, sikkelvormige silhouetten van de Gierzwaluwen aan de hemel. Ze komen dan terug van hun winterverblijf in Afrika, ten zuiden van de evenaar. De Gierzwaluw brengt bijna z'n hele leven

---

vliegend door. Alleen om te broeden zoeken ze de nestplek van de vorige jaren weer op. Na een tocht van ca. 7000 kilometer arriveren de eerste vogels. Dit zijn meestal de mannetjes die al eerder hebben gebroed; na enkele dagen komen ook de vrouwtjes aan.

De *Apus apus*, zoals wetenschappers hem noemen, vangt in het broedseizoen 20.000 insecten per dag voor zichzelf en de jongen. Helaas is door sloop en renovatie van oude stadswijken, en door betere isolatie, het aantal nestplekken gehalveerd. Met het plaatsen van nestkasten wordt nu geprobeerd de vogel te behouden, ook voor Deventer. De avond wordt verzorgd door Ronald Boerkamp van IVN Olst-Wijhe. Hij deed jarenlang onderzoek in zijn gemeente en weet boeiend te vertellen over deze bijzondere vogel.

Algemene Ledenvergadering KNNV afdeling Deventer

- **Datum:** donderdag 23 maart 2017
- **Tijd:** 20.00 uur
- **Locatie:** de Ulebelt, NME en Kinderboerderij, Maatmansweg 3, 7425 NC Deventer
- **Spreekers:** Hein en Bien Hage

De agenda, het verslag van de vorige algemene ledenvergadering en het jaarverslag vindt u verderop in deze Quadrifolia onder Verenigingsnieuws.

Na het officiële gedeelte zullen Bien en Hein Hage een lezing houden over de Paddenstoelen netwerkgroep en de interessante waarnemingen die tijdens de excursies worden gedaan.

Van harte welkom!

Zet alvast in de agenda:

Gewestelijke excursie Ruimte voor de rivier

- **Datum:** zaterdag 24 mei 2017
- **Tijd:** 10.00 uur
- **Locaties:** Cortenoever bij Zutphen en het bezoekerscentrum bij Den Nul

De gewestelijke excursie wordt dit jaar georganiseerd door de KNNV Deventer. Het wordt dan ook een jubileumexcursie waarbij ook de leden van IVN Zutphen en IVN Deventer worden uitgenodigd, alsmede leden van de Vogelwerkgroep IJsselstreek en Vogelwerkgroep Zutphen. De voorbereidingen zijn in volle gang. In de volgende Quadrifolia vindt u meer informatie.

Minicursus heidebeheer Sallandse Heuvelrug

Op 4 en 12 november 2016 hebben 6 IVN'ers en KNNV'ers van de afdelingen Deventer deelgenomen aan een minicursus heidebeheer in het gedeelte van de Sallandse Heuvelrug dat door Natuurmonumenten wordt beheerd. Het was een cursus voor vrijwilligers van NM, waar ook plaats was ons. En die heel interessant was voor ons. Cursusleider was boswachter van Natuurmonumenten Jos Schouten.

De cursus bestond uit een theoretisch deel in het Informatiecentrum de Pas in Haarle en een praktisch deel op het terrein.

Het theoretisch deel gaf achtergrondinformatie over het hedendaagse heidegebied op de Sallandse Heuvelrug. Aan de hand van een kaart van 1850 konden we één ononderbroken heidegebied zien van het Boetelerveld tot aan Rijssen. Het heidelandschap toen bestond uit heide, bos en natte gebieden en diende als graasgebied voor schaapskudden van boeren.

Door afschaffing van de markestructuur en de intrede van de stoommachine en kunstmest verdween die economische functie en werd een groot gedeelte omgezet in verkaveld landbouwgebied. Van de oorspronkelijke heide bleven eilandjes over die verbosten, deels door aanplant. De laatste decennia zien we verwerving door Natuurmonumenten, heidebeheer en toekenning tot

Figuur 2 Excursie Sallandse Heuvelrug (Foto: Bien en Hein Hage)

Natura 2000-gebied De Sallandse Heuvelrug.

Niettemin kwijnt het Korhoen: te veel vossen, te weinig voedsel, een te klein geworden gevarieerd heidegebied. Heidebeheer door Natuurmonumenten probeert de gevolgen te verkleinen van verzuring door ammoniakuitstoot vanuit de landbouw. De verzuring van 50 jaar geleden is met een factor 10 gedaald, maar nog steeds 2x zo hoog als de gewenste depositiewaarden, vertelde Jos. Door verzuring verdwijnen belangrijke aan de zandkorrels verbonden stoffen die nodig zijn in dit systeem. Meest kritische soorten gebruiken alle verschillende onderdelen van het heidesysteem.

Het praktisch gedeelte was een lange wandeling langs proefveldjes heidebeheer dwars door de hei.

De bodem wordt door verzuring uitgeloozd waardoor de voeding voor de heideplanten verschaalt. De heideplantjes worden dan kwetsbaar voor het Heidehaantje. Het strooien van kalk en begrazing door schapen lijken effectief voor herstel van heide. Hierbij gaat het ook om b.v. reptielen en insecten die in de heide zouden moeten kunnen leven, zij hebben een heel gevarieerd heidegebied nodig met voldoende open plekken om te kunnen opwarmen en naar te migreren. Hiermee zou ook een van de voorwaarden voor overleven van de korhoen veiliggesteld zijn.

We zagen in een heidehelling een horizontaal aangelegd zandplekje met steile kanten voor b.v. graafbijen; een ouderwets afgebrand heideperceel; een oude wildakker (ooit om wild voor de jager te lokken) nu met distels, bramen enz. voor bijen; en vertelde Jos over een toevallige gevolg van het blijven liggen van een singel gekapt hout: broedgeval van de grauwe klauwier.

Daarnaast zagen we een zgn. droogdal uit de laatste IJstijd en liepen we op een monument uit het Pleistoceen. Door het kappen van bos (voor meer heide) zijn de contouren van een breed uitwaaiierend dal zichtbaar geworden en ontstaat er weer een groter leefgebied met meer verbindingen en verwevenheid en met veel meer migratiemogelijkheden voor insecten. Door 5, dicht bij elkaar gelegen, natuurgebieden weer te verbinden wordt een oud heidelandschap weer in ere hersteld. Nu het Korhoen nog.

Tenslotte: in het voorjaar hebben we nog een vervolg in het natte gebied tegood. Daar kwamen we nu niet aan toe. Gerrie, Bien en Hein

---

JAARAVOND NATUURLIEFHEBBERS DINSDAG 15 NOVEMBER 2016

Inleiding Ecoloog:

Erik Lam heet alle natuurliefhebbers van harte welkom. Erik is al een jaar of acht Stadsecoloog bij de gemeente Deventer en hij is pleitbezorger voor de Flora en Fauna in Deventer.

Erik licht het project Veenoordkolk toe:

Project Veenoordkolk: het gaat hier om een zandzuiggat naast de A1 (diepe plas waar weinig leven in zat). Er werd bagger gestort in de Veenoordkolk en ecologie moet daar prevaleren. Er zijn oeverwaluwandjes en sterneneilanden gemaakt. Erik liet wat tekeningen rondgaan waarop de oevers en de eilandjes zichtbaar zijn. Er zijn grillige oevers gemaakt waar niet gemakkelijk doorheen gestruind kan worden.

Het project loopt nu ten einde en er vinden nog wat afrondende werkzaamheden plaats. Stichting IJssellandschap is in onderhandeling met de gemeente om het beheer en het eigendom over te nemen.

Bij de Schipbeek ligt een soort duiker die uitmondt in de Veenoordkolk.

Erik geeft aan dat de oorspronkelijke plannen niet realiseerbaar waren.

Onderwerpen "Op de zeepkist":

Toelichting Ecologisch onderzoek voor renovatie woonblokken bij Rentrée door:

Jan-Mark de Wever: Jan-Mark vertelt dat hij in opdracht van woningcorporatie Rentrée ecologisch onderzoek heeft uitgevoerd bij de renovatie van woningen. Hij heeft eerst een vooronderzoek gedaan waarbij er potentiële verblijfplaatsen van gierzwaluw, vleermuizen, huismussen en steenmarters zijn waargenomen. Daarna is er een nader onderzoek naar deze soorten uitgevoerd. Jan-Mark heeft literatuuronderzoek gedaan, hij heeft vrijwilligers benaderd en hij heeft ook contact met Erik gehad.

Alle bewoners van de woningen en de omwonenden die bij dit onderzoek waren betrokken hebben een brief ontvangen met de mededeling dat dit onderzoek uitgevoerd werd. Bewoners werden ook zelf betrokken en hen werd gevraagd om waarnemingen door te geven. Dit heeft veel positieve reacties opgeleverd, geeft Jan-Mark aan. Het ging uiteindelijk om meer dan 1000 woningen.

Er zijn meer dan 70 nesten van gierzwaluwen, kraamlocaties en zomer- en paarverblijven van vleermuizen en tientallen huismussennesten ontdekt.

De wijk De Hoven sprong eruit wat betreft diversiteit aan soorten. In het Noorderbergkwartier zijn veel verblijfplaatsen (waaronder kraamlocaties) van vleermuizen ontdekt. Opvallend was dat er geen huismussen waren en de gierzwaluwen waren ook beperkt aanwezig. In de wijk Zandweerd is in de onderzochte delen ontzettend weinig groen aanwezig. Hier zijn dan ook weinig waarnemingen gedaan van vogels en vleermuizen.

Jan-Mark gaat ook andere woningen van Rentrée onderzoeken. Het verzamelen van verspreidingsinformatie, het vergroten van draagvlak voor natuur en het vergroten van kennis van bewoners over natuur in de eigen omgeving zijn doelen die EcoTierra- ecologisch adviesbureau nastreeft.

Rentrée werkt heel goed mee en ziet hier zelf ook het belang van in.

Gezamenlijk Gierzwaluwen-project namens VWG de IJsselstreek en KNNV door:

Ronald Groenink: Ronald Groenink vertelt dat de VWG twee jaar geleden werd gevraagd om in de Lange Zandstraat gierzwaluwkasten te vervangen. De VWG heeft 60 gierzwaluwkasten gemaakt en in maart 2015 zijn de kasten vervangen. Het was een geslaagd project en er blijken ook huismussen en spreeuwen te broeden. Elk najaar worden alle gierzwaluwkasten schoongemaakt. De KNNV gaat 100 gierzwaluwkasten weggeven onder het motto: wie jarig is trakteert! De KNNV wil op die manier een kleine bijdrage leveren aan de gierzwaluwbescherming in Deventer en omgeving. De Vogelwerkgroep IJsselstreek heeft de KNNV heel goed geholpen door voor hen en samen met hen 100 gierzwaluwkasten te maken. De VWG heeft een werkplaats en een vaste groep mensen die ruime ervaring heeft met het maken van nestkasten. Het is de bedoeling dat alle 100 kasten bij natuurliefhebbers aan hun huis hangen voordat de gierzwaluwen terugkomen uit Afrika. Particulieren die interesse hebben om een gierzwaluwkast aan hun woning op te hangen kunnen zich daarvoor aanmelden. Er zijn nog 50 kasten beschikbaar. De woning moet wel aan een aantal voorwaarden voldoen.

Er zijn door de VWG ook huiszwaluwtilen geplaatst bij Den Nul en bij de Ulebelt. Er worden nog vier extra huiszwaluwtilen geplaatst in o.a. Zandweerd en bij de waterzuivering.

Marjolein Vermeij vertelt iets over het 100-jarig bestaan van de KNNV-Vereniging voor Veldbiologie afdeling Deventer. Er wordt veel georganiseerd rondom het 100-jarig bestaan en één van de activiteiten is een publiekslezing over gierzwaluwen op donderdag 16 februari in De Lindenboom in Schalkhaar. De heer Boerkamp uit Wijhe is bereid gevonden deze lezing te geven. Meer info over deze lezing t.z.t. op de website van de KNNV: www.knnv.nl/deventer

Tip van Marjolein: houd de website in de gaten voor informatie over het 100-jarig bestaan en de activiteiten die daaromheen georganiseerd worden.

Toelichting over de activiteiten van de KNNV plantenwerkgroep door:

Gerrit Hendriksen: Als een van de contactpersonen van de samenwerkende plantenwerkgroepen van IVN en KNNV Deventer vertelde hij over de onderwerpen van onderzoek van de laatste jaren. De PWG's werken veel en graag samen met o.a. Stichting IJssellandschap, de gemeente en andere tereinbeherende organisaties.

De PWG heeft zich onder andere beziggehouden met het uitzetten van de Muurbloem in Deventer. Naast het feit dat dit een goed gelukt experiment betreft heeft het o.a. geleid tot een publicatie in een vakblad. De staat van muurplanten in Deventer is echter nogal slecht. Dit heeft o.a. te maken met beleid in het verleden en het tekort aan geschikt habitat.

De PWG houdt zich ook bezig met het langdurig monitoren van projecten, waaronder herinrichting Zandwetering in zowel Baarlermars als Gooiermars. Verder heeft het effect van de herinrichting rondom Dortherbeek de aandacht. Ook worden excursies gegeven, wat nogal eens leidt tot verrassende vondsten, zoals Parnassia in de Baarlermars. Dit jaar is met een groep enthousiaste floristen de binnenstad van Deventer floristisch geïnventariseerd. Dat dit precies tijdens de Pokemon Go-rage was heeft leuke gesprekken met de 'jagers' opgeleverd. Tijdens de inventarisatie avonden zijn overigens zeker 50 soorten planten in de stad aangetroffen, zoals Straatliefdegras. Ook zijn er muurvariantjes aangetroffen.

Het belang van dit type vrijwilligerswerk kan vergroot worden door waarnemingen van planten (en alle andere soortgroepen) te melden op www.waarneming.nl. De stadsecoloog kan daar zijn voordeel mee doen en krijgt een goed overzicht van wat er waar groeit.

Henriëtte Zengers vertelt iets over de Wolfsklauw, de Zonedauw en de Gevlekte Rietorchis die op verschillende plekken gevonden zijn. Zij geeft aan dat het leuk is om een gebied lange tijd te volgen. Zo zal de Gooiermars ook gevolgd gaan worden.

Toelichting over het werk van de Amfibieënwerkgroep van IVN Deventer door:

Anja Timmermans: De Amfibieënwerkgroep bestaat sinds 2006. In Deventer zijn er 7 locaties waar padden (en kikkers en salamanders) overgezet worden. In het voorjaar worden er folders uitgedeeld om mensen op te roepen om zich aan te melden om met elkaar padden over te zetten. Het grootste gebied is bij de Watertoren. Er zijn jaarlijks rond de 60 vrijwilligers actief en je kunt je inschrijven om hier aan mee te doen. Vorig jaar zijn er rond de 9.500 stuks geteld die overgezet zijn en dit jaar lag het aantal rond de 8.500.

Er zijn meer bruine kikkers dan groene kikkers. Op landelijke sites komen de gegevens van de resultaten binnen. Anja geeft aan dat er best veel mensen zijn in buurten waar de padden overgezet worden die meehelpen en er zijn ook

---

veel kinderen die meehelpten. Men is vanaf eind februari zo'n zes tot acht weken bezig met het overzetten van de padden.

Door één van de deelnemers wordt aan Erik gevraagd hoe het zit met de paddentunnels aan de Ceintuurbaan welke volgend jaar op de schop gaat. Erik geeft aan dat hij drie paddentunnels heeft aangevraagd.

In 2017 wordt begonnen met de voorbereidingen van dit project en de paddentunnels worden hierin meegenomen. Eén van de deelnemers merkt op dat in Diepenveen ook alles op de schop is gegaan en dat er weinig over is van de padden en salamanders.

Anja geeft aan dat er wel mensen in Diepenveen zijn die camera's in hun tuin hebben gezet en daar worden padden en salamanders op geregistreerd.

Als er deelnemers zijn die een camera in hun tuin willen dan kunnen zij zich bij Anja aanmelden.

Mailadres Anja Timmermans: adrianatimmermans@gmail.com

“Zijn we op de goede weg met de inbreng van de kennis van de groene vrijwilligers”

Extra ingebrachte onderwerpen:

Rob le Rutte geeft een toelichting over het project Vruchtgebruik in de publieke ruimte over beheer en gebruik van fruitbomen in de openbare ruimte waarin de gemeente Deventer en Stichting IJsselboomgaarden participeren. Rob vertelt dat de St. IJsselboomgaarden aspecten rondom duurzaam beheer onderzoekt. Er is een mobiele persinstallatie gebruikt voor het maken van appelsap. Zij werken samen met Landschap Overijssel en de Dorpsboomgaarden in Lettele en Heino. Kennisuitwisseling is heel belangrijk!

Rob vertelt dat er een project “vruchtgebruik in de openbare ruimte” van start gaat en de gemeente Deventer gaat hierin participeren. Dit project zal twee jaar duren en St. IJsselboomgaarden zal dit o.a. samen met de gemeente gaan uitvoeren.

Annette Linnartz vertelt iets over het Bijenberaad van de Provincie Overijssel en over haar eigen activiteiten als imker. Het Bijenberaad is ontstaan doordat de Staten van Overijssel erachter kwamen dat er iets mis is met de bijen. Het doel is nu om bijen goed gezond te houden en om iets te doen aan de omgeving. Annette is zelf actief met terugwinning van bloemrijk hooiland in het buitengebied van Deventer. Het doel hiervan is dat bijen het hele jaar wat te halen hebben. Wat Annette betreft mag het maaien ook wat rommeliger gebeuren.

De provincie Overijssel gaat bermen inzaaien met wilde bloemmengsels.

Afsluiting en vervolg:

Op de vraag of we op de goede weg zijn met de samenwerking tussen vrijwilligers en de gemeente wordt instemmend geknikt. Er komt een wedervraag wat de gemeente aan de samenwerking heeft. Erik vertelt dat we dankzij de vrijwilligers de natuur in Deventer beter voor het voetlicht krijgen.

Erik sluit het officiële gedeelte van de Jaaravond rond 22.00 uur af en bedankt alle aanwezigen hartelijk voor hun komst en hun inbreng. De aanwezigen kunnen onder het genot van een hapje en een drankje nog wat napraten met elkaar.

Monique Brunnekreef, gemeente Deventer

Projectassistent team Ondersteuning

Programma's Jeugd en Onderwijs, Meedoen en Milieu en Duurzaamheid, Gemeente Deventer

Dassen ten zuiden van de A1 in de omgeving van Bathmen in 2016

Voor het tweede jaar op rij ontvangt u het verslag van onze werkgroep, bestaande uit Anja Timmermans, Sil Westra en Jan Oosterman. Het dassenburchten monitoren doen wij niet onder de vlag van een organisatie, maar op eigen titel en we werken op een objectieve en open manier. Daarbij proberen we zo zorgvuldig mogelijk om te gaan met alle belangen. Dank voor uw medewerking in het afgelopen jaar. We kunnen concluderen dat ook in het afgelopen seizoen de dassenpopulatie in ons onderzoeksgebied constant bleef. We schatten het opnieuw tussen de 30 en 35 dieren. We hebben van 3 burchten kunnen vaststellen dat er jongen zijn geboren. Deels met het blote oog, maar ook de infraroodcamera's hebben opnieuw een belangrijk aandeel gehad in het vaststellen van de bewoning van de burchten. Er waren opnieuw verkeersslachtoffers. Aan de Bronsvoorderdijk werden kort na elkaar twee dode dassen gevonden. Verder dode exemplaren aan de Oxersteeg, de Looweg richting Laren en aan de noordkant van afslag 25 van de A1. Veelal kwam de melding binnen bij de boswachter van De Bannink, de heer René Mittendorff. Die gelukkig bereid en in staat was de slachtoffers van de weg te halen en te beoordelen. We kunnen ook nog doodgereden dassen gemist hebben.

De middelste dassentunnel aan de zuidkant van de A1 was opnieuw ondergraven. Na een misverstand met Rijkswaterstaat-Oost over de plek kwam de samenwerking op gang en werd de reparatie snel uitgevoerd. Na het oogsten van de maïs bleek in een maïsperceel, vlak naast een houtwal een diepe dassenpijp te zijn gegraven. Na overleg met Das en Boom en de perceeleigenaar hebben we de pijp deels dichtgegooid. De pijp bleek niet bewoond en na toestemming van de perceeleigenaar hebben we de uitgeworpen grond in de pijp teruggegooid. Daarmee kwam een eind aan het gevaar voor de das, de landbouwmachines en de bestuurders. De waarnemingen met de nachtcamera's leverden behalve informatie over dassen, ook beelden van vossen, steenmarters, hazen, eekhoorn, reeën en zelfs een BOOMMARTER op. Het gebruik van cameravallen groeit. We gaan volgend jaar ook kistjes met camera's plaatsen. Speciaal voor het inventariseren van de kleine marterachtigen. We hopen dat we u ook volgend jaar weer leuke waarnemingen kunnen laten zien.

Figuur 3 Dassen, gefotografeerd met een cameraval
(Foto: J.A. Oosterman)

Bathmen, 18 november 2016.

Jan Oosterman, Anja Timmermans en Sil Westra.

In memoriam MINIE ESKES-Horstink.

Op 19 december hebben Herman en ik de begrafenis bijgewoond van ons (oud) lid van de KNNV, Minie Horstink. Ze gebruikte de naam van haar ex-man tot twee jaar geleden en velen van onze leden zullen haar wellicht onder deze naam kennen. Minie is 93 jaar geworden. De laatste jaren ging haar gezondheid achteruit en sinds enige tijd nam ze deel aan het programma van Odense, een stichting voor mensen met beginnende dementie. Ze heeft tot op zes dagen na thuis gewoond met hulp van haar dochters en thuiszorg. De laatste 6 dagen verbleef ze in het ziekenhuis. Ze bleek al ernstig ziek en het einde kwam toen toch vlug.

Op de begraafplaats was gelegenheid om iets te zeggen en van die gelegenheid heb ik gebruik gemaakt om namens het IVN Zutphen en de KNNV-afdeling Deventer een paar woorden te spreken. Mijn woorden sloten daarbij aan bij datgene wat de dochters en de oudste kleindochter memoreerden, namelijk dat "moeder en oma" in het verleden vaak op pad was. Er was een uitdrukking bij de kleinkinderen: "Oma is op excursie". Nu kon ik hen vertellen dat wij degenen waren die met haar mee gingen. Ook vertelde ik dat Minie regelmatig een weekje op stap ging met vriendinnen van onze vereniging, zoals met Riet Flint, Margreet Tegeler, Wil Seldam en anderen. En dat ze daar veel plezier aan beleefde. Tevens was Minie niet bang om haar zegje te doen en soms probeerde ze leden voor haar karretje te spannen. Want het milieu lag haar na aan het hart, zeker als het mooie natuurgebieden betrof. Aan een van die gebiedjes woonde ze al heel veel jaren. Vanuit haar huis aan de IJsbaanstraat keek ze uit op de Zutphense ijsbaan. Daar vlogen in het voorjaar de kieviten en in de winter zaten er veel eenden en zwanen. Ze miste de betrokkenheid van de Gemeente Zutphen bij dit rijke stukje natuur.

Minie had een veelzijdige belangstelling. Zo heeft ze zeker tot haar 80ste getennist, was ze lid van de Bridgeclub en actief binnen het IVN. Ze was daar de eerste Natuurgids van de afdeling en had vooraf haar diploma gehaald in Rheden, de Veluwezoom. Ze kende veel mensen, ze was een geboren Zutphenaar en heeft er na haar verblijf in Indonesië en Rotterdam altijd gewoond. Ze is begraven in Vorden, op een prachtige begraafplaats. Bijzonder was dat toen de stoet aankwam, er een specht begon te hameren. Hij heette haar daar misschien welkom, ze ging immers op haar laatste excursie, zoals haar kleindochter het uitdrukte. In de rouwkaart stond het volgende gedichtje:

Het is gedaan, je bent nu klaar
En nu mag je gaan slapen
Of wil je in de laatste tel
Nog even mispels rapen?

Klaske ten Grotenhuis

(Foto: Aconcagua, CC BY-SA 3.0,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2553989>)

Agenda voor de algemene ledenvergadering van de KNNV-afdeling Deventer

Op donderdag 23 maart 2017 om 20.00 uur in de Ulebelt.

Algemene gedeelte:

- 1 Opening
  - 2 Notulen van de ALV van 17 maart 2016
  - 3 Ingekomen stukken en mededelingen
  - 4 Jaarverslag van de afdeling
  - 5 Bestuurssamenstelling op (korte) termijn
  - 6 Financieel jaarverslag over 2016 en begroting 2017
  - 7 Verslag van de kascommissie
  - 8 Benoeming van de nieuwe kascommissie
  - 9 Vertegenwoordigende vergadering. Vertegenwoordiging vanuit afdeling Deventer
  - 10 Nieuws uit de Beleidsraad en het Gewestelijk Overleg
  - 11 Voortgang van de voorbereidingen van het 100-jarig jubileum in 2017
  - 12 Rondvraag
  - 13 Sluiting
- Pauze.
- Na de vergadering houden Bien en Hein Hage een lezing over de paddenstoelennetwerkgroep.

Jaarverslag van 2016 van de KNNV-afdeling Deventer:

Opgesteld 12 december 2016 door Marjolein Vermeij.

De leden

Begin 2016 zijn er 78 leden, waarvan 13 huisgenootleden. Er zijn 4 afmeldingen en één lid is overleden. Daarnaast hebben zich 5 nieuwe leden gemeld in 2016.

Nieuwe leden zijn: mevrouw E. Van Hamelen, de heer D. De Wit, mevrouw A. Slootweg, de heer N. Broodbakker en mevrouw J. Dermout.

Leden die opgezegd hebben: de heer H. Weimer en mevr. R. Weimer, de heer J. Luijendijk en mevr. C. Ossebaard. Mevrouw. G. Piepenbroek, die zeer lang lid is geweest van onze afdeling, is dit jaar overleden.

Het bestuur

Dit bestaat uit Nienke Dijkstra (natuurhistorisch secretaris en waarnemend voorzitter), Niek Lelieveld (penningmeester) en Marjolein Vermeij (secretaris en ledenadministratie).

De functie van voorzitter is nog steeds vacant. Uitbreiding van het aantal (algemeen) bestuursleden is gewenst. Er zijn dit jaar 6 bestuursvergaderingen geweest en één Algemene Ledenvergadering.

We hebben ons dit jaar intensief beziggehouden met de voorbereidingen van het 100-jarig jubileum, samen met Klaske ten Grotenhuis.

Er is één overleg geweest tussen de besturen van KNNV en IVN en per mail wordt regelmatig contact onderhouden. Op dit overleg werd duidelijk dat we nog verdergaan als twee verenigingen, maar het contact in elk geval willen intensiveren. Op de algemene ledenvergadering van het IVN in Deventer is niet gesproken over rechtstreeks toewerken naar een fusie van beide afdelingen. Er is op het overleg besloten, naar landelijk initiatief van KNNV en IVN samen, dat we onze samenwerking voorlopig concentreren rond het thema stadsnatuur en dat we willen investeren in betere kennismaking van alle leden met elkaar. Naast de bestaande samenwerkingsvormen van programmacommissie (lezingen en excursies) en een aantal werkgroepen, is er dit jaar een gezamenlijke determinatiecursus georganiseerd en zijn er in de zomer determinatieavonden geweest in de binnenstad waaraan veel mensen meegedaan hebben en die regelmatig eindigden op een terrasje. Afsproken is verder dat de twee bladen nog afzonderlijk blijven verschijnen, die van de KNNV digitaal en die van het IVN als papieren blad.

Binnen de afdeling worden de nodige vaste activiteiten uitgevoerd:

-De gezamenlijke programmacommissie van KNNV en IVN organiseert de ledenactiviteiten binnen de afdeling. De commissie bestaat uit Nienke Dijkstra, Bien Hage, Gerrie Roetert en Henriëtte Zengers. Zij zijn dit jaar 4 x bij elkaar geweest om de activiteiten te organiseren.

-Hans Grotenhuis organiseert de uitvoering van alle activiteiten die betrekking hebben op het beheer van de Slenk in de Oostermaet. Hij organiseert ook de inventarisatie werkzaamheden bij de Letterlerleide. Momenteel is Hans bezig om het beheer van de Slenk over te dragen van Stichting IJssellandschap. Hij blijft in de toekomst als adviseur betrokken bij het gebied en blijft de ontwikkelingen in het gebied monitoren.

-De website van de vereniging wordt beheerd door Gerrit Hendriksen.

-De redactie van de *Quadrifolia* is in handen van Nienke Dijkstra. De lay-out neemt Gerrit Hendriksen voor zijn rekening.

De *Quadrifolia* is evenals voorgaande jaren 4x verschenen.

-Klaske ten Grotenhuis beheert het boekenverkooppunt van de afdeling. Zij bestelt op verzoek van leden boeken bij de KNNV-uitgeverij. Voor de afdeling levert dit 10 procent van het verkoopbedrag op en ook het KNNV-lid ontvangt 10% korting. Deze activiteit levert een welkome financiële bijdrage op van ongeveer 150 à 200 euro per jaar.

Activiteiten van de werkgroepen

-De **plantenwerkgroep** is een gezamenlijke werkgroep van KNNV en IVN. Gerrit Hendriksen en Henriëtte Zengers coördineren deze werkgroep. In 2016 is de werkgroep weer zeer actief geweest: FLORON km-hok 210-478 (Frieswijk) is geïnventariseerd volgens "het nieuwe strepen". Voorafgaand hieraan heeft Gerrit Hendriksen een excursie gegeven op Landgoed Frieswijk. Voor het tweede jaar zijn er transecten opgenomen bij de Bannink/Gooiermars. Op een terrein bij de Moespotleide wordt ook sinds een aantal jaren een transect nagelopen. De plantenwerkgroep komt van mei tot september wekelijks bij elkaar om aan de verschillende projecten te werken. Daarnaast is de PWG in de zomerperiode intensief betrokken geweest bij het determineren van stadsplanten in de binnenstad van Deventer op donderdagavonden. Naast de reguliere activiteiten van de PWG wordt deze werkgroep soms ook gevraagd om ondersteuning of voor losse projecten. Zo hebben Gerrit Hendriksen en David de Wit op verzoek van FLORON een kilometerhok geactualiseerd wat het voorkomen van Kruiwend moerasscherm betreft. Er zijn regelmatig verzoeken van Erik Lam, stadsecoloog, om waarnemingen te valideren en ook studenten van de Hogeschool in Deventer vragen soms advies. Gedurende de zomer heeft de plantenwerkgroep een grote rol gespeeld bij het nieuwe stadsplantenproject waarbij planten in de binnenstad van Deventer zijn geïnventariseerd met een gevarieerde groep mensen uit KNNV en IVN, waaronder enkele cursisten van de determinatiecursus.

Figuur 4 Pillwax (*Pilularia globulifera*) bij Lettelereide in 2011.

Figuur 5 Grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*) in Baarlermars, 2016

Rond de jaarwisseling heeft de plantenwerkgroep in Deventer de deelname georganiseerd aan de FLORON “eindejaarsplantenjacht”, waarin naar bloeiende planten wordt gezocht in de winter.

Tijdens de door de gemeente georganiseerde avond voor natuurliefhebbers, half november, hebben de coördinatoren van de plantenwerkgroep verteld over het werk van de PWG. Op 10 december houdt Gerrit Hendriksen een lezing op de FLORONdag over het muurbloemproject. Over dit project verder in dit verslag meer.

-De **paddenstoelen-netwerkgroep** is ook zeer actief geweest dit jaar. Deze wordt gecoördineerd door Hein en Bien Hage. De werkgroep is regelmatig op pad geweest o.a. rond de Zoogenbrink en bij de Kranenkamp, om paddenstoelen en houtzwammen te determineren, te fotograferen of er gewoon van te genieten. Er zijn zo’n 12 excursies geweest, waarvan 2 voor alle leden van de KNNV openstonden. De werkgroep is dit jaar gegroeid van 11 naar 22 leden. Er worden o.a. soortenlijsten gemaakt voor de werkgroepleden en beheerders van de gebieden.

-De **mossenwerkgroep** is actief tussen eind oktober en half april. Het is een gemeenschappelijke werkgroep van KNNV en IVN. Marjolein Vermeij heeft de coördinatie. Sinds eind 2015 heeft de groep een zogenoemd ‘wit uurhok’ geadopteerd bij de BLWG, de landelijke mossen- en korstmossenwerkgroep van de KNNV. Dit is een uurhok waarvan de BLWG heeft geconstateerd dat deze de laatste 25 jaar te weinig geïnventariseerd is. Tot juni dit jaar heeft de werkgroep km-hok 212-476 onderzocht. Hierin valt de Zandwetering bij Baarlerhoek met de afgegraven oevers. Hier werden veel mossoorten gevonden waaronder enkele landelijk zeldzame mossen die nog niet in deze regio waren aangetroffen. Er is een verslag gemaakt en alle bijzondere soorten zijn gevalideerd door kenners en opgenomen in de landelijke databank die raadpleegbaar is via [Verspreidingsatlas.nl](https://www.knnv.nl/afdeling-deventer/mossenwerkgroep). Het verslag is als pdf te downloaden van de website <https://www.knnv.nl/afdeling-deventer/mossenwerkgroep>. Een mossenexcursie in maart werd goed bezocht door experts van de BLWG, zodat nog diverse mossoorten aan de lijst konden worden toegevoegd die dag. Daarnaast kon de aanwezigheid van veel soorten worden bevestigd. Sinds november 2016 is de mossenwerkgroep begonnen in een ander km-hok uit het ‘witte uurhok’: 210-475. Dit is Schalkhaar-oost. Hier worden heel andere mossoorten verwacht, omdat het grotendeels om de bebouwde kom gaat met veel laanbomen en stenige milieus. De mossenwerkgroep komt wekelijks bij elkaar. De ene week overdag en de andere week ’s avonds.

Eenmalige activiteiten in het jaar 2016

-Dit voorjaar hebben KNNV en IVN Deventer gezamenlijk de plantencursus ‘Wat groeit en bloeit daar’ gegeven. De bedoeling was dat leden meer kennis en ervaring zouden kunnen krijgen met het herkennen van planten. Er werd geoefend in het herkennen van plantenfamilies. Daarna werd met de Eggelte Flora geoefend om verse planten op naam te brengen, waarbij het herkennen van familiekenmerken belangrijk was. Het cursusteam bestond uit Gerrit, Gerrie, Henriëtte, Diny, Mike, Paulien, Femke, Ria en Esther. De cursus bestond uit zes lesavonden en 2 ochtenden in het veld. Klaske heeft als afronding van de cursus een lezing gegeven over de relaties tussen planten en dieren.

Er hebben 15 cursisten deelgenomen. Na afloop van de cursus heeft een aantal cursisten het geleerde in praktijk gebracht door deel te nemen in de plantenwerkgroep en aan de determinatie van stadsplanten in de binnenstad van Deventer.

-Gerrit Hendriksen heeft dit jaar met medewerking van Eefke van Schaik, Erik Lam, Mark Zekhuis en Niels Jeurig een artikel gepubliceerd in het Vakblad voor Natuur, Bos en Landschap over herintroductie van de plantensoort Muurbloem op de stadsmuren in Deventer. Dit project is

Figuur 6 Muurbloem (*Erysimum cheiri*) op muur van Bergkerk.

---

door Erik Lam geïnitieerd en uitgevoerd in samenwerking met Eefke van Schaik, Erik Lam, stadsecoloog van de gemeente Deventer, Mark Zekhuis (Landschap Overijssel) en Niels Jeuring van bureau Tauw.

- Als voorbereiding op het Gierzwaluwproject in het komende jubileumjaar zijn deze zomer 100 gierzwaluwkasten gemaakt. De bouwgroep van de Vogelwerkgroep IJsselstreek heeft de leiding gehad over het maken van de kasten. Vanuit de KNNV hebben Hein Hage, Marjolein Vermeij, José Dermout en David de Wit meegeholpen om de kasten te maken.

-In een bestuursoverleg tussen KNNV en IVN was besloten dat we in 2016 iets met stadsnatuur in gang wilden zetten en tegelijkertijd onderlinge kennismaking en samenwerking van leden van KNNV en IVN willen stimuleren. Na een oproep onder alle leden is een grote groep mensen bij elkaar gekomen om een avond stadsplanten en bomen in de binnenstad van Deventer te gaan bekijken en determineren. Na afloop is in een café gepraat hoe we dit seizoen verder zouden gaan. Uiteindelijk vond iedereen het leuk om door te gaan met determineren in de binnenstad en zijn er ongeveer 6 avondbijeenkomsten geweest gedurende de zomer die vaak eindigden op een terrasje aan de Brink. De plantenwerkgroep heeft een coördinerende rol hierbij gespeeld en van elke avond zijn verslagen gemaakt, waarin ruimte was voor foto's en de geheugensteuntjes voor bij het determineren. Tijdens dit werk was er veel contact met mensen op straat. Aan het eind van het seizoen is gesproken met een aantal betrokkenen of het maken van een stadsflora van Deventer zinvol en wenselijk is. Uiteindelijk is besloten dat de voorkeur uitgaat naar het samen met elkaar planten bestuderen. Volgend seizoen wordt dit project vervolgd, ook al is de vorm nog niet vastgelegd.

Het programma van lezingen en excursies en andere activiteiten.

De gezamenlijke programmacommissie van KNNV en IVN heeft dit jaar weer een aantal excursies en lezingen georganiseerd voor alle leden. De gewestelijke afdelingen ontvangen ook de aankondigingen van onze excursies en lezingen.

Hieronder volgt een overzicht van de activiteiten in 2016:

- 31 maart. Lezing Flora en Fauna in de Wieden door Ronald Messemaker.
- 7 april. Documentaire: 'Dit verandert onze omgeving' (n.a.v. het boek *This Changes Everything* door Naomi Klein), met discussie na afloop o.l.v. een medewerker van De Groene Golf in Deventer.
- 9 juni. Lezing door Klaske ten Grotenhuis over planten en hun relaties.
- 2 nov. Lezing (plus later een excursie) over Heidebeheer op de Sallandse Heuvelrug door Jos Schouten, boswachter bij Natuurmonumenten.

Excursies en bijeenkomsten en overige activiteiten:

- 27dec. 2015: Tussen 25 dec. en 3 jan. riep FLORON met een "landelijke plantenjacht" vrijwilligers op om te zoeken naar bloeiende planten in die week. De plantenwerkgroep heeft dit op 27 dec. georganiseerd in Deventer o.l.v. Gerrit Hendriksen
- 3 jan. De nieuwjaarsbijeenkomst bij Koos Anema in Almen
- 6 febr. Excursie in de Engbertsdijksvennen o.l.v. Geert Euverman van KNNV- Vriezenveen
- 7 febr. Lange doorstapwandeling door het gebied tussen de Raalterweg en de Boxbergerweg in Diepenveen/Olst
- 14 febr. Excursie landgoed de Bannink o.l.v. Dick Steenstra en Henny Wassens
- 28 febr. Excursie in het kader van 'Programma Stroomlijn' o.l.v. Xander Tekelenburg en een ecooloog van ingenieursbureau Tauw
- 17 maart. Algemene ledenvergadering. Daarna gaf Herman ten Grotenhuis een fotolezing over onder meer paddenstoelen
- 24 maart. Excursie bij de Zoogenbrink o.l.v. Hein en Bien Hage
- 24 april. Excursie naar de Kievitsbloemgraslanden langs het Zwarte Water o.l.v. Jeroen Bredenbeek
- 1 mei. Fietstocht langs de IJssel. Thema Landschap in het voorjaar
- 22 mei. Excursie in von Gimborn Arboretum te Doorn (Utrecht) o.l.v. Frans Roudijk

---

28 mei.	Gewestelijke excursie Vreugderijkerwaard (en Scheller en Oldeneler buitenwaard) o.l.v. KNNV-afdeling Zwolle
5 juni.	Excursie Gooikerspark o.l.v. IVN
5 juni.	Excursie Boetelerveld o.l.v. Dick Steenstra en Henny Wassens
19 juni.	Reptielen- en amfibieënexcursie bij de Zoogenbrink o.l.v. David de Wit
22 juni.	Excursie Baarlerhoek o.l.v. Gerrit Hendriksen
10 juli.	Excursie Plukbloementuin Wesepe en wandeling over Weseperenk o.l.v. Gerrit Jansen
16 juli.	Excursie Vlinders op de Hoge Veluwe o.l.v. Niek Lelieveld
31 juli.	Excursie Appense dijk bij Klarenbeek o.l.v. Dick Steenstra en Henny Wassens
14 aug.	Excursie naar de Lemelerberg o.l.v. Hein en Bien Hage is niet doorgegaan vanwege te weinig aanmeldingen
28 aug.	Excursie op landgoed Ampsen o.l.v. Klaske ten Grotenhuis
22 sept.	Paddenstoelenexcursie rond de Zoogenbrink in Diepenveen o.l.v. Hein en Bien Hage
13 okt.	Paddenstoelenexcursie bij de Kranenkamp o.l.v. Hein en Bien Hage
12 nov.	(Lezing en) Excursie over Heidebeheer op de Sallandse Heuvelrug door Jos Schouten, boswachter bij Natuurmonumenten.

Concept-notulen ALV van de KNNV-afdeling Deventer, 99-ste editie, donderdag 17 maart 2016

Aanwezig: Els Winternitz, Ria de Oude- de Wolf, Leen de Oude, Gerrie Roetert, Eefke van Schaik, Elze van Hamelen, Klaske ten Grotenhuis, Herman ten Grotenhuis, Hein Hage, Bien Hage, Marjolein Vermeij en Nienke Dijkstra (notulisten) en Niek Lelieveld.

Afwezig met bericht: Mike en Tineke Hirschler, Gerrit Hendriksen, Hans Grotenhuis, Dick Steenstra, Claire en Ronny van Norel, Henny Wassens, Jan de Groot, Bob Maks, Koos Anema, René van den Driesche, Margreet Tegeler.

1 Opening.

Nienke opent de vergadering even na 20.00 uur en heet iedereen welkom. We verwelkomen een nieuw lid Elze van Hamelen en iedereen stelt zich kort voor en vertelt iets over zijn/haar bezigheden voor de KNNV.

Agendapunten 2 en 3 worden verwisseld.

2 Ingekomen stukken en mededelingen.

Er zijn geen ingekomen stukken.

Mededelingen: Gerrit liet schriftelijk weten dat hij inmiddels een artikel heeft geschreven over het herintroduceren van de Muurbloem op de stadsmuren van Deventer. Het is verstuurd naar het Vakblad Natuur, Bos en Landschap. Hij wacht op bericht of het geplaatst gaat worden. Verder meldt hij dat gisteravond de eerste bijeenkomst is geweest van de gezamenlijke IVN-KNNV plantendeterminatiecursus. Gerrit is daar één van de docenten.

3 Concept-notulen van de ALV van 19 maart 2015:

Er zijn geen opmerkingen en de notulen worden vastgesteld.

4 Het Jaarverslag van de afdeling:

Gevraagd wordt naar verbeterpunten/aanvullingen.

Gerrit heeft per e-mail de volgende aanvulling laten weten: de plantenwerkgroep komt in de periode mei tot september wekelijks bijeen. Elke woensdag start met een korte excursie waarna geïnventariseerd wordt. Ook heeft Gerrit enkele keren op zaterdag een excursie verzorgd binnen de plantenwerkgroep.

Verder zijn er geen opmerkingen en het jaarverslag wordt vastgesteld.

5 Voortgang samenwerking KNNV-IVN landelijk en in Deventer.

Niek licht dit punt toe: We hebben op de ALV van vorig jaar uitgebreid over dit punt gesproken. Bij het IVN had men daarover nog niet gesproken in het (nieuwe) bestuur en op de ALV. In november is een bestuursbijeenkomst geweest. Namens het IVN-bestuur waren daarbij Mike Hirschler, voorzitter, en Ans Coulier, secretaris en Niek, Nienke en Marjolein namens de KNNV. Het blijkt dat dezelfde wensen leven binnen de besturen: intensivering van de samenwerking en mogelijk op termijn het in elkaar schuiven van beide organisaties. Een concrete eerste stap is een formalisering van de gezamenlijke programmacommissie die de activiteiten voor leden organiseert. In beide organisaties wordt daarvoor een even groot en ruim budget voorgesteld, dat de commissie zelf kan beheren.

Verder is gepraat over samenwerking in de communicatie naar de leden en naar buiten bij beide organisaties. Een mogelijkheid is om een gezamenlijk ledenblad en nieuwsbrief uit te geven, digitaal en/of op papier. Na de ALV's gaat een groep mensen hiermee aan de slag die nu betrokken is bij redactiewerkzaamheden in beide verenigingen. De intensievere samenwerking komt ook tot uiting in de gezamenlijke plantencursus. Niek doet mee en ziet naast de interessante inhoud een enthousiaste groep mensen waarin leden van IVN en KNNV met elkaar kennis maken en samen optrekken.

Herman laat weten dat er bij afdeling Noordwest en Zwolle al een gezamenlijk ledenblad is en adviseert om met hen te praten voor tips over aanpak en mogelijkheden.

Hein laat weten dat hij het belangrijk vindt dat er gekozen wordt voor een digitaal blad vanwege de belasting van het milieu bij een papieren versie.

Marjolein noemt de lage kosten van de Quadrifolia momenteel en geeft aan dat t.z.t. concrete voorstellen worden voorgelegd aan de ALV.

Niek geeft aan dat landelijk gezien de plannen wel gewijzigd zijn. Er is flink de rem gezet op een fusie van IVN en KNNV en er wordt nu eerst ingezet op de vorming van een brede koepel van diverse natuur- en milieuorganisaties, maar stip op de horizon blijft één brede natuurorganisatie.

Herman geeft nog een toelichting en benadrukt de complexiteit van het proces: er zijn verschillen in organisatiestructuur. Het IVN wordt sterk aangestuurd vanuit Amsterdam. Men werkt daar met een bureau met veel beroepskrachten. Bij alle partijen is er het gevoel dat er iets moet gebeuren, maar inleveren van een deel van de eigen identiteit blijft moeilijk. Er wordt momenteel een 'minikoepel' gevormd door KNNV en IVN landelijk waarbij men intensief gaat samenwerken, op dit moment vooral op het gebied van de landelijke Operatie Steenbreek. Het streven van de KNNV-landelijk is voorlopig het vormen van een bredere koepel met meer organisaties. Overigens blijft de KNNV lokale samenwerking en fusies van harte ondersteunen.

Bien vraagt naar de rol die Deventer heeft gespeeld in het landelijk proces. Marjolein licht toe dat het bestuur een gedetailleerde en kritisch opbouwende reactie heeft geschreven bij de toegestuurde contourennota. Het kwam er vooral op neer dat we nog teveel de inbedding van het natuurbeschermingswerk van de KNNV misten in de contouren van de nieuwe organisatie en dan vooral in de vorm van het uitvoeren van inventarisatiewerkzaamheden.

Herman licht toe dat dit vroeger vanuit de landelijke veldbiologische commissie werd gecoördineerd. Deze is momenteel niet actief, maar het werk is in veel afdelingen voortgezet.

6 Financieel jaarverslag 2015 en begrotingsvoorstel 2016:

Niek licht het jaarverslag en de begroting toe. Bij de vergaderstukken was ook een toelichting meegestuurd. De post 'opbrengsten' is bijna geheel gebaseerd op de bijdragen na aankoop van boeken van de KNNV-uitgeverij door leden, waarvoor Klaske zich het jaar door inzet.

Bien vraagt waarom de programmacommissie niet een eigen budget heeft gekregen, terwijl dat was afgesproken.

Niek licht toe dat het budget zit in de post 'excursies en lezingen' en dat het IVN eenzelfde bedrag voorstelt op hun ALV. Het is dus een ruim budget. Om praktische redenen heeft de programmacommissie gevraagd of beide penningmeesters voorlopig het budget beheren.

Klaske vraagt naar de samenstelling van de post voor de Quadrifolia. Er worden nog 3 exemplaren in papieren vorm verzonden. Deze worden in zwart-wit gedrukt en worden meestal per post verzonden naar de leden. De overige leden ontvangen de Quadrifolia digitaal.

Marjolein licht het voorstel toe om de inhoud van de pot Kraaigraaf te bestemmen voor het gierzwaluwnestkastenproject in het jubileumjaar 2017. De vergadering is akkoord.

De vergadering stelt het jaarverslag van 2015 en de begroting van 2016 ongewijzigd vast.

7 Het verslag van de kascontrolecommissie:

Mike en Gerrie vormden dit jaar de kascontrolecommissie. Gerrie meldt dat de leden van de commissie bij de penningmeester zijn langs geweest. Van het onderzoek heeft de commissie een verslag gemaakt, dat op de vergadering wordt voorgelezen door Gerrie. Naar aanleiding hiervan verleent de vergadering voor het bestuur décharge voor de verslaglegging over het jaar 2015.

De leden van de kascommissie worden bedankt voor hun werk.

---

8 Benoeming van de nieuwe kascontrolecommissie:

Gerrie wil volgend jaar nog een keer in de kascontrolecommissie plaatsnemen en Klaske is bereid dit samen met Gerrie te gaan doen in het volgend jaar.

9 Vertegenwoordigende vergadering (VV):

De vergadering benoemt Nienke als vertegenwoordiger voor de VV op 16 april a.s. voor de afdeling Deventer. Marjolein is eventueel plaatsvervanger. In november is weer de vergadering van de Beleidsraad. Gerrie geeft aan dat ze zo mogelijk daar wel heen wil. Nienke en Marjolein worden, indien nodig, plaatsvervangers.

10 Jubileum: 100 jaar KNNV-Deventer in 2017:

Marjolein licht de stand van zaken toe. De jubileumgroep, bestaand uit Klaske, Niek, Nienke en Marjolein hebben het volgende raamwerk klaar:

Onder het motto 'wie jarig is trakteert' wil de afdeling 100 gierzwaluwkasten weggeven aan bewoners van Deventer en omstreken. De vogelwerkgroep IJsselstreek heeft aangeboden om de nestkasten te maken. Marjolein helpt vanaf nu wekelijks mee op donderdagochtend. Zij zoekt mensen die ook af en toe willen meehelpen (De vogelwerkgroep heeft niet meer ruimte in de werkplaats dan voor één KNNV-er per week). Hein geeft aan af en toe te willen helpen. Mike liet dit eerder al weten.

Er komt een publiekslezing over de Gierzwaluw. Ronald Boerkamp heeft laten weten dat hij dat graag wil doen en daar zijn we erg blij mee.

Verder komt er een jubileumexcursie, dat is tegelijkertijd de gewestelijke excursie, rond de IJssel. Ook het IVN wordt erbij betrokken. Er zijn IJsselgidsen opgeleid in Deventer en Zutphen. Er wordt praktische hulp verwacht van KNNV-leden hierbij. Els en Ria geven aan 'broodjes te willen smeren'.

Verder overwegen we een kampeer- of logeerveekend te organiseren eind augustus/begin september. Gevraagd wordt wie dat leuk zou vinden. Nienke in elk geval. Anderen hebben eerst meer behoefte aan informatie. Klaske noemt een mogelijkheid van een logeergelegenheid bij Beerze. In de Quadrifolia wordt er op terug gekomen.

11 Rondvraag:

Voor we aan de rondvraag beginnen bedankt het bestuur alle mensen die zich actief hebben ingezet voor de KNNV het afgelopen jaar. Sommige mensen zijn afwezig en kunnen we niet persoonlijk bedanken. Klaske is er wel en zij wordt zeer bedankt met een door Niek gemaakte attentie.

Alle aanwezigen krijgen het woord tijdens de rondvraag.

Gerrie maakt hiervan gebruik door te laten weten dat de programmacommissie graag verzoeknummers hoort van leden voor lezingen en excursies. Je mag ook zelf iets vertellen tijdens een lezing of excursie. Er was onlangs een excursie naar de plaatsen waar ingegrepen gaat worden in het kader van programma stroomlijn. Het was bijzonder om rechtstreeks met de uitvoerders hierover te kunnen spreken. Verder polst Gerrie de belangstelling voor een lezing en excursie over het tegenwoordige heidebeheer op de Holterberg. Die interesse is aanwezig.

Herman bedankt het bestuur voor de inzet van het afgelopen jaar en is blij dat afdeling Deventer goed functioneert, omdat dat niet bij alle afdelingen het geval is door gebrek aan menskracht.

Hein laat weten het op prijs te stellen als de secretaris actiever is in het aansporen van werkgroepen om een jaarverslag te produceren. Marjolein laat weten dat Gerrit dit altijd zelf maakt en dit komt in de Quadrifolia. Die info gebruikt de secretaris voor het jaarverslag. Hein maakt voor de komende Quadrifolia nog een verslag van de paddenstoelenwerkgroep over 2015 en Marjolein zal hier volgend jaar aan denken.

12 Sluiting: Nienke sluit de vergadering rond kwart over negen en bedankt iedereen hartelijk voor de aanwezigheid en bijdrage.

Na de vergadering geeft Herman een presentatie, naar eigen zeggen niet 'wetenschappelijk verantwoord', maar een verzameling foto's uit verschillende seizoenen en van diverse locaties rond Wilp en Almen en de rest van Nederland en daarbij heeft Herman fraaie anekdotes. De foto's zijn werkelijk prachtig en er passeren zoveel zeldzaamheden! Eén soort was nieuw voor Nederland en destijds in Leiden geanalyseerd. Het heeft veel tijd en moeite gekost om de naam te vinden van veel soorten. Opvallend waren ook de bijzondere soorten langs de Wilpse Dijk. Gerrie Piepenbroek heeft vroeger heel intensief en regelmatig geïnventariseerd op de Wilpse Dijk. Er waren daar bijzondere soorten waaronder zeldzame wasplaten. Na de dijkverhoging was het jarenlang een magere oogst.

Toen Klaske, Herman, en Jan Dieker daar recent terugkwamen waren zij aangenaam verrast door de soorten die zij daar tegenkwamen. De informatie was gedeeld met Gerrie Piepenbroek en zij vond het geweldig om te horen wat er weer gevonden is langs de Wilpse dijk.

Het was een prachtige presentatie.

Herman wordt door Nienke hartelijk bedankt!

Jaarverslag 2016 van de Paddenstoelen Netwerkgroep van de KNNV-afdeling Deventer, Bien Hage-van Swieten en Hein Hage

De Paddenstoelen Netwerkgroep van de KNNV afdeling Deventer (hierna PN) heeft in 2016 twaalf excursies gehouden. Hiervan waren twee tevens afdelingsexcursies.

De deelnemerquote per excursie was rond 50% van de geregistreeerde deelnemers van de PN.

Daarnaast hebben een niet geregistreeerd aantal kleine instant-excursies plaatsgevonden.

Op 1 januari 2016 was het aantal geregistreeerde PN-deelnemers 11; eind 2016 is dit aantal 22.

Van de nieuwkomers waren 3 geen lid van KNNV-afdeling Deventer of van IVN-afdeling Deventer.

Een fusie tussen PN en IVN-Zwamgroep staat op dit moment niet op het menu.

De PN verkeert in een experimenteel stadium.

Principieel is dat deelnemers van de PN een netwerk vormen om elektronisch te communiceren over paddenstoelen.

Ook wie niet deelneemt aan een excursie blijft betrokken bij het vóór- en nawerk.

Alle excursies in 2016 vonden plaats in de nabije omgeving van Deventer. Bij nader inzien blijft dit voorlopig zo omdat afstand belangrijk is uit oogpunt van reisafstand en herhaald bezoeken van eenzelfde plek.

Ook buiten wat bekend staat als het paddenstoelenseizoen functioneert de PN omdat houtzwammen, ascomyceten en slijmzwammen het hele jaar door op ons menu staan.

De belangstelling van de deelnemers gaat verder dan een soortenlijstje van een locatie. We maken wel dergelijke lijsten voor onszelf en voor boswachters en beheerders.

Maar tijdens excursies is ruim plaats voor fotograferen en bespreking van vondsten. Verder worden wij geconfronteerd met ecologie, natuurbescherming en het eten van paddenstoelen.

DIGITALE NIEUWSBRIEF VAN DE KNNV

Al ruim 5000 leden van de KNNV ontvangen elke maand de landelijke KNNV nieuwsbrief. Hierin nieuws van de KNNV, projecten, excursies, lezingen en boeken.

Iedereen kan zich voor deze gratis nieuwsbrief aanmelden, ook niet-leden van de KNNV.

Aanmelden kan via www.knnv.nl of e-mail: bureau@knnv.nl

De laatste nieuwsbrief is te lezen op: <https://www.knnv.nl/digitale-nieuwsbrief>.

Verslag van de Plantenwerkgroep KNNV-IVN 2016

Een mooi programma om mee te starten. Zoals elk jaar wordt in overleg met IVN en enkele actieve leden van de Plantenwerkgroep een programma opgesteld, dit was voor 2016:

1. FLORON 'nieuwe-strepen-km-hok' 210-478 (Frieswijk) (zie hieronder)
2. Dortherbeek monitoring, jaar 3
3. Bannink/Gooiermars, jaar 2
4. Mospoetleide, herhaling monitoring aantal jaar geleden
5. diversen

Figuur 7 Kruipend moerasscherm (*Apium repens*) in Baarlermars, 2016.

De PWG heeft er uiteindelijk voor gekozen punt 2 niet door te laten gaan. 1. omdat de vegetatie al gemaaid was op het moment dat we wilden gaan monitoren en 2. omdat de tijd te krap was.

Tijd voor diversen, zoals een excursie Baarlemars, zoeken naar kruipend moerasscherm en distelbremraap in respectievelijke km-hokken 204-475 en 219-480. In onderstaand overzicht de betreffende afbeeldingen uit de topografische atlas, het aantal soorten en een lijstje bijzonderheden.

Frieswijk (210-478)

207 waarnemingen
Kruipbrem, Stijf haviksrkuid,
Gevlekte orchis, Brede
wespenorchis,
Moeraswespenorchis, Reitorchis,
Zandblauwtje

De Wijk (204-475)

132 waarnemingen
Kleine bevernel, Oosterse
morgenster, Rapunzelklokje

Het Reusken (219-480)

150 waarnemingen
Brede orchis, Brede wespenorchis,
Doorgroeid fonteinkruid, Kruipend
zenegroen, Moerasspirea, Veldrus,
Waterpunge, Welriekende
salomonszegel

Figuur 8 Gevleugeld helmkruid (*Scrophularia umbrosa*)

Figuur 9 Zandblauwtje (*Jasione montana*)

In de km-hokken waar naar het voorkomen van bepaalde soorten is gezocht (Distelbremraap en Kruipend moerasscherm) zijn deze soorten niet aangetroffen. 2de jaar Bannink/Gooiermars: monitoring leverde vooral voor de transecten in het zuidelijk deel van de Gooiermars verrassende soorten op. Interessant te noemen zijn Slofhak, Bosdroogbloem, Gevleugeld helmkruid, Stijve ogentroost, Duits viltkruid, Kamgras.

Voor volgend jaar wordt inmiddels gewerkt aan een nieuw programma. Gooiermars zal daar zeker bij zitten. Het is namelijk een bijzonder interessant gebied om te volgen.

Gerrit Hendriksen (gw_hendriksen@zonnet.nl)

Natuurwaarnemingen

In het kader van ons 100 jarige jubileum neem ik u datzelfde aantal jaren terug en wel het jaar 1917. Het jaar waar hier niet ver vandaan bitter werd gevochten in Vlaanderen. De eerste wereldoorlog was in volle gang. Iets van deze gebeurtenis vond ik in de jaargang 1917 van De Levende Natuur, op zoek naar natuurwaarnemingen in die tijd. In een drietal artikelen getiteld "botanische indrukken van een gemobiliseerde in Walcheren" wordt door de later bekende tuinarchitect Cees Sipkes o.a. beschreven hoe hij aan de grens botaniseerde en bij zijn overtocht van Vlissingen naar Breskens "den Duitschen kabelballon van Knokke" zag hangen.

Ook was zijn conclusie dat de kennis van de flora van de meest zuidelijke kuststrook van Nederland buitengewoon onvolledig was. In ieder geval fijn om te weten dat de door hem gevonden Slanke Gentiaan (*Gentianella amarella*) nu nog steeds voorkomt in Cadzand.

1 DECEMBER 1917.

AFLEVERING 8.

NADRUK VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per Jaar / 5.75.

Ook bleek uit diverse artikelen dat de winter 1916/1917 streng en lang was en zo zijn tol eiste. Een preparateur uit Zwolle stuurde een lijstje welke onder vragen en mededelingen was opgenomen. Hieruit bleek dat hem 23 Roerdompen waren aangeboden waaronder 5 halfdood. Ook vijf IJsvogels, echter allen in de eerste dagen der vorst. In dezelfde rubriek een bericht van een waarneming uit Drenthe. Hier zag de waarnemer tussen Assen en Vries een grote troep Korhoenders (20 exemplaren). Hij schrijft: HOEWEL HIER IN DE BUURT KORHOENDERS NIET ZEER ZELDZAAM ZIJN (IK ZIE ZE TENMINSTE NOG AL EENS) WILDE IK HET U TOCH EVEN BERICHTEN, TEMEER OMDAT IK NOG NOOIT ZOO'N GROOTE KOPPEL VAN DICHTBIJ ZOO MOOI HEB KUNNEN WAARNEMEN.

Ook 100 jaar geleden speelde het huidige begrip exoot een rol, uitgaande van een mededeling onder de kop 'verboden praktijken'. Jac. P. Thijssen schrijft; DE HEER J. RAAD BERICHTTE MIJ DAT DOOR HEM IN HET NAARDERMEER GEVONDEN IS DE BEKENDE UITHEEMSCHE WATERPLANT PONTEDERIA CRASSIPES. HET IS ONMOGELIJK, DAT DIE DAAR VANZELF OF DOOR TOEDOEN DER VOGELS IS GEKOMEN. EEN VAN

DE BEZOEKERS VAN HET MEER HEEFT ONGETWIJFELD GETRACHT DIE BLOEM DAAR TE IMPORTEREN, OM TE KIJKEN WAT ZE DOEN ZOU. HET BEHOEFT NIET GEZEGD TE WORDEN, DAT ZOO IETS OM Velerlei redenen is af te keuren en wij verzoeken daarom allen bezoekers van het meer, om zich van dergelijke proefnemingen te onthouden.

Interessant zijn de lijsten met nieuwe plantensoorten en variëteiten en nieuwe vindplaatsen van zeldzame plantensoorten gevonden in Nederland in 1916. Deventer - soms met een nadere aanduiding Pothoofd - komt relatief vaak voor. Een flink aantal planten o.a. Kale Gierst vinden zijn oorsprong in Noord-Amerika. De bron, de graanopslagplaatsen aan het Pothoofd, lijkt aannemelijk.

Een ander lijstje doet gewag van gewestelijke namen DIE IN HET GRAAFSCHAP ZUTPHEN NOG IN DEN VOLKSMOND LEVEN. Enige zal ik u niet onthouden zoals BOLLENKROET synoniem voor Wolfsmelk, GELLE GUURZE Geelgors, LEVEZOMP Roerdomp, GIETELING Merel en VENNEPLUZE voor Wollegras.

Om de paddenstoelenliefhebbers te plezieren nog een laatste bericht uit de Levende Natuur van 1917. Hierin wordt verslag gedaan van nieuwe en zeldzame Nederlandse paddenstoelen gevonden in 1916. Het artikel begint met een beschrijving van het najaar 1916: HET HEUGT MIJ WERKELIJK NIET, ZOO,N RIJKDOM AAN FUNGI VÓÓR DEZEN IN ONS LAND BIJÉÉN GEZIEN TE HEBBEN, ALS IN DIT SEIZOEN HET GEVAL WAS. TOEN IK IN SEPTEMBER ER OP UITGING IN DE BOSSCHEN OM VOOR DE TENTOONSTELLING TE AMERSFOORT TE VERZAMELEN, LEKEN SOMMIGE BOSCHGEDEELTEN OP ZICHZELF WEL EEN SLORDIGE ONSYSTEMATISCH GERANGSCHIKTE PADDENSTOELENTENTOONSTELLING; ZOOVELE SOORTEN EN IN ZOOVELE EXEMPLAREN STONDEN ER IN DIEN TIJD.

Dat er in die tijd nog veel bleek te ontdekken blijkt uit de score van 52 nieuwe soorten!

Niek Lelieveld

Bron De Levende Natuur zie www.natuurtijdschriften.nl voor het archief van diverse natuurtijdschriften

---

Natuur online

Heeft u dat ook wel eens, vind je opeens een soort waarvan je eigenlijk zou willen weten wat het is. Boeken van alle soortgroepen heb ik persoonlijk niet in huis. Internet biedt uitkomst, maar waar te beginnen? De website van 'nederlandsesoorten' kan een eerste start zijn.

Zoals te zien is op de startpagina is het Nederlands Soortenregister, een samenwerking met alle bekende grote organisaties op het gebied van soortonderzoek.

Op de nieuwspagina kan ik persoonlijk al een tijdje zoet zijn, bezoek <http://www.nederlandsesoorten.nl> Voor meer informatie en http://determineren.nederlandsesoorten.nl/linnaeus_ng/ om direct naar het overzicht te gaan van de verschillende soortgroepen.

Gerrit Hendriksen

Planten en insecten hebben een nauwe relatie. Veel planten zijn afhankelijk van insecten voor bestuiving maar nog veel meer insecten zijn afhankelijk van planten voor hun voedsel. Die voedselrelaties zijn nauw en honderden in Nederland voorkomende insecten zijn afhankelijk van slechts een of enkele planten. Sommige planten worden door insecten met rust gelaten terwijl andere heel populair zijn en een eigen mini-ecosysteem vormen.

De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat het langzamerhand minder slecht gaat met de Nederlandse natuur. Twee groepen lijken het onverminderd slecht te doen: vlinders en bijen. Is het toeval dat deze beide een directe voedselrelatie met planten hebben? Op deze studiedag staat de relatie tussen planten en insecten centraal en proberen we een beeld te krijgen van hoe planten de verspreiding en trend van insecten bepalen.

De dag vindt plaats in Vergadercentrum Domstad op 10 minuten lopen van Utrecht Centraal en is gratis toegankelijk voor iedereen die geïnteresseerd is.

Meer informatie is te vinden op <http://www.eis-nederland.nl/eisdag>

Colofon

Contributie voor het nieuwe verenigingsjaar 2017

De penningmeester verzoekt u om vanaf 1 januari 2017 en vóór 1 maart 2017 uw contributie te betalen voor het komende verenigingsjaar. Het bestuur stelt voor in dit jubileumjaar de contributie niet te verhogen en dus net als vorig jaar vast te stellen op:

Gewoon lid	€ 30
Huisgenootlid	€ 13,75

Wilt u het voor u geldende bedrag overmaken op bankrekening **NL62 TRIO 0786 7104 38** ten name van KNNV-afdeling Deventer onder vermelding 'contributie 2017'.

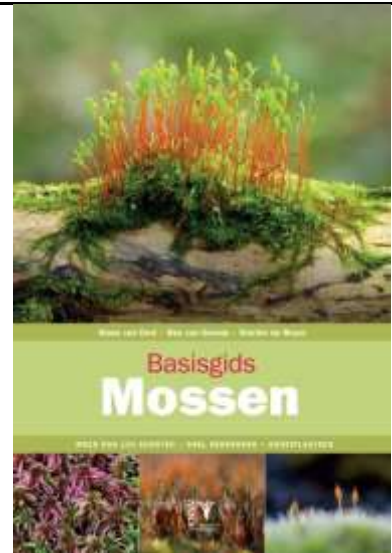
Naast het bericht in de Quadrifolia zal begin dit jaar aan ieder lid afzonderlijk een mail/bericht worden gestuurd inzake de contributie.

Voor vragen kunt u bellen of mailen met Niek Lelieveld, penningmeester KNNV-afdeling Deventer: 0570-629211 of nlelieveld@kpnmail.nl.

Welkomstgeschenk

Alle nieuwe leden van de KNNV ontvangen een leuk welkomstgeschenk. Dit jaar is het mogelijk te kiezen uit:

- Tuinieren voor (wilde) dieren: een aanstekelijk tuinboek vol handige tips. Het tuinplezier straalt ervan af: maak zelf een egelhuis, bijenflat, vogelbistro of paddenhotel! Of u nu een grote of een kleine tuin hebt, landelijk of in de stad: met een paar eenvoudige aanpassingen wordt uw tuin een waar paradijs voor dieren en insecten. Volop inspiratie voor diervriendelijk tuinieren.
- Basisgids mossen: een handige mossengids voor beginners! Mossen zijn relatief onbekend en daarmee onbemind. Doodzonde, want als u goed kijkt ziet men een fantastische verscheidenheid aan mossen.
- Minigids Vogels van Nederland en een set van 6 In Beeld-boekjes: handige herkenningskaart om mee naar buiten te nemen, u herkent 200 vogels in één oogopslag. In Beeld-boekjes zijn leuke laagdrempelige informatieve gidsjes met een zoekkaart. Onderwerpen: Paddenstoelen, Gallen, Diersporen, Zoogdieren, Erfvogels en Nesten

Voordelen van het KNNV-lidmaatschap

- Samen de natuur ontdekken en beleven, dat is de KNNV!
- 10% korting op alle boeken van de KNNV Uitgeverij. Bestelling kan bij Klaske ten Grotenhuis via ktengrotenhuis@kpnmail.nl
- 4x per jaar het ledenmagazine Natura
- Ga mee met de reizen en kampen die de KNNV organiseert in binnen- en buitenland.

Infopakket

Heeft u interesse in de KNNV en wilt u graag een kennismakingspakket ontvangen? Mail dan naam en adres naar bureau@knnv.nl, onder vermelding van "infopakket". Het infopakket wordt z.s.m. verstuurd!

Meer weten?

Ook voor andere vragen over de KNNV kunt u terecht bij het [landelijk bureau](#). Zoekt u een KNNV-afdeling in de buurt? [Kijk dan hier op de afdelingenkaart](#).

Ledenadministrateur

Schriftelijke correspondentie voor de ledenadministrateur kunt u sturen naar:
KNNV landelijke ledenadministratie
Jelle Schuurmans
Monnikenweg 2, 5682 PD BEST

Sluitingsdatum voor kopij

Quadrifolia nummer 2 van 2017 zal eind maart/ begin april verschijnen.
Kopij graag inleveren vóór woensdag 1 maart 2017 bij Nienke Dijkstra, dijkstra_nienke@hotmail.com

---

KNNV in vogelvlucht

- **Zaterdag 14 januari 2017** Jubileumbijeenkomst in de Lindeboom te Schalkhaar van ca. 14.00 uur tot ca. 17.00 uur
- **Donderdag 2 februari 2017** Filmlezing: 'Weidevogels van ei tot vliegvlug' door Henk Teunissen om 20.00 uur in De Ulebelt, Deventer
- **Donderdag 16 februari 2017** Lezing Gierzwaluwen door Ronald Boerkamp van 20.00 tot 22 uur in de Lindeboom te Schalkhaar
- **Donderdag 23 maart 2017** Algemene Ledenvergadering KNNV afdeling Deventer om 20.00 uur in de Ulebelt, Deventer. Sprekers: Hein en Bien Hage

---

Samenstelling Nienke Dijkstra

Layout en beeldmateriaal (tenzij anders vermeld) Gerrit Hendriksen

De kaartjes met routbeschrijvingen zijn klikbaar
